

Don't Worry, Be Happy, Do Teshuvah

Rabbi Michael Taubes

1. דברים פרשת נצבים פרק ל

(א) וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עֲלֵיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וְהִשְׁבַּחְתָּ אֶל לְבַבְךָ בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדִּיתָ יְקֹנֶךָ אֱלֹהֶיךָ שְׁמָה:
(ב) וְשָׁבַת עַד יְקֹנֶךָ אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם אֹתָהּ וּבְנִיךָ בְּכָל לְבַבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ:

2. רמב"ם הלכות תשובה פרק ב

הלכה ד

מדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני השם בבכי ובתחנונים... וגולה ממקומו, שגלות מכפרת עון מפני שגורמת לו להכנע ולהיות עניו ושפל רוח.

3. ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער א

העיקר השביעי

כג הכניעה בכל לב והשפלות. כי המכיר את בוראו ידע כמה העובר על דבריו שח ושפל ונגרע מערכו... ודוד עליו השלום בהתודותו על חטאו בבוא אליו נתן הנביא אמר בסוף דבריו (תהלים נא, יט): זבחי אלקים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה. "רוח נשברה" - רוח נמוכה למדנו מזה כי ההכנעה - מעיקרי התשובה, כי המזמור הזה יסוד מוסד לעיקרי התשובה, ובהכנעה יתרצה האדם אל השם, שנאמר (ישעיה סו, ב): ואל זה אביט אל עני ונכה רוח, ונאמר בענין התשובה (שם נז, יד - טו): ואמר סלו סלו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי, כי כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים, למדנו כי ההכנעה מעיקרי התשובה. וכן שאר כל הפרשה מדברת על בעלי התשובה: כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף, כי רוח מלפני יעטוף וגו', בעון בצעו קצפתי וגו', דרכיו ראיתי וארפאהו ואנחהו (פסוקים טז - יח). פירוש "דרכיו ראיתי" - בהכנעה, כמו שאמר "ואת דכא ושפל רוח"; ובמרירות הלב, כמו שאמר "כי רוח מלפני יעטוף". "וארפאהו" כי אסלח לעונו, כמו (הושע יד, ה): ארפא משובתם, (ישעיה ו, י) ושב ורפא לו. "ואנחהו" - אעזרהו על עזיבת החטא ואגבירהו על יצרו.

4. תהלים פרק נא

(א) לְמִנְצֶחַם מִזְמוֹר לְדָוִד:

(ב) בָּבֹא אֵלָיו נָתַן הַנְּבִיא פֶּאֶשֶׁר בָּא אֶל בַּת שִׁבְעָה:

(ג) תַּנְנִי אֱלֹהִים כַּחֲסֻדְךָ כְּרֵב רַחֲמֶיךָ מִחַה פִּשְׁעֵי:

(ד) הַרְבֵּה הָרֵב פִּבְסֵנִי מֵעוֹנֵי וּמַחֲטָאֵי טְהַרְנִי:

(ה) פִּי פִּשְׁעֵי אָנִי אֲדַע וְחַטָּאֵי נִגְדֵי תָּמִיד:

(יט) זָבַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נְשַׁבְּרָה לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכָּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה:

5. ישעיהו פרק סו

(ב) וְאֵת כָּל אֱלֹהֵי יְדֵי עֲשֻׂתָהּ נִהְיֶה כָּל אֱלֹהֵי נְאֻם יְקֹנֶךָ וְאֵל זֶה אֲבִיט אֶל עֲנִי וְנִכְה רוּחַ וְתִרְדַּע עַל דְּבָרֵי:

6. ישעיהו פרק נז

(יד) וְאָמַר סָלוּ סָלוּ פָּנֶי דְרָךְ הָרִימוּ מְכֻשׁוֹל מִדְּרָךְ עָמִי:

(טו) פִּי כִּה אֲמַר רָם וְנִשָּׂא שְׁכֹן עַד וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ מְרוֹם וְקָדוֹשׁ אֲשַׁכֹּן וְאֵת דְּכָא וְשִׁפְלָה רוּחַ לְהַחֲיֹת רוּחַ שְׁפָלִים וְלְהַחֲיֹת לֵב נִדְכָּאִים:

(טז) פִּי לֹא לְעוֹלָם אָרִיב וְלֹא לְנִצָּחַ אֲקַצֹּף פִּי רוּחַ מִלְּפָנֶי יַעֲטוּף וּנְשַׁמּוֹת אָנִי עֲשִׂיתִי:

(יז) בְּעוֹן בָּצַעְוֹ קִצְפִּיתִי וְאִכְהוּ הַסֵּתֵר וְאֲקַצֹּף וְיִלְךָ שׁוֹכֵב בְּדְרָךְ לְבוֹ:

(יח) דְּרָכֵי רֵאִיתִי וְאָרְפָּאֵהוּ וְאִנְחֵהוּ וְנִשְׁלַם נַחְמִים לוֹ וְלֹאֲבָלֵיו:

7. ויקרא פרשת בחקותי פרק כו

(מ) וְהִתְנַדְּוּ אֶת עֲוֹנָם וְאֵת עֲוֹן אֲבֹתָם בְּמַעֲלָם אֲשֶׁר מַעֲלוּ בִּי וְאֵף אֲשֶׁר הִלְכוּ עָמִי בְּקָרִי:

(מא) אֵף אָנִי אֲלֹךְ עִמָּם בְּקָרִי וְהִבֵּאתִי אֹתָם בְּאָרְץ אֲבִיבֵיהֶם אוֹ אֲזִי וְכָנַע לְבָבָם הָעָרֵל וְאֲזִי יִרְצוּ אֶת עֲוֹנָם:

(מב) וְנִכְרַתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֵף אֶת בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֵף אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזַכֵּר וְהִאֲרַץ אֲזַכֵּר:

8. ספר הרוקח הלכות תשובה סימן כא

תפלת השב בכל כוחו

רבון העולמים אתה הוא בעל הרחמים ה' אלהינו ואלהי אבותינו בושתי לדבר לפניך אמנם אנכי חטאתי לך הרעותי מדרך טובה נטיתי עברתי על מצותיך זכרתי שמך לרצותך רשעתי ויושר העויתי כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד ואני דומע בדמע לבי פלגי מים ירדו עיני אשר לא שמרתי תורתך צער ומצוקות לבבי הרחיבו ואתנה לבושי שק כי אוריד עדיי ממני ואתוודה לפניך בצוק צרת לבי כי עונותי עברו ראשי אתאונן על חטאותי וכאשר ידמע יאמר במר דמעוטי יכבה חרון אפך כבה בדם לבי הנמס כבה אש קדחתי באפך ותשובת חרטותי ישיבו אפך ממני ונוזלי דמעוטי יחשבו כניסוך יין ומים ומשמן בשרי כחלבים ואמורים ודמי הנחסר כאלו נזרק על גבי המזבח וקול אנחותי כקול שירי הלזים וקול גניחותי כקול תופים וכנורות ושבירת לבי כשברים ותרועות ושופרות וניתוק מורשי לבבי כנימי כנור ועוגב וחלישת איברי כעריכת איברים ופדרים ושפיכת נפשי כמים ימחו פשעי ובדם לבי תמחה עונותי ובלילוח גופי יכבו חטאתי ובודוי אשם נפשי יחוררו אשמותי וניב שפתי והגיון לבבי יתכפרו רעיוני והרהורי וקריעת לבבי יקרעו כל ספרי עונותי ורוב נהמותי המה ינחמוך וחנינותי יגלגלו מדת רחמיך לחונני ותפלתי קבל עם תפלת בניך בני בחוניך יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי:

9. ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער א

העיקר השלישי

יב היגון, ישתונן כליותיו ויחשוב כמה רבה רעת מי שהמרה את יוצרו. ויגדיל יגון בלבבו וסער מתחולל ברעיוניו, ויאנח במרירות לב, כי יתכן שיתחרט וירע בעיניו על חטאתו אשר חטא, ולא השלים חקו בזה, כי גם הפסד דינר או איסר קשה בעיני האדם, אך אם אבד עשרו בענין רע ויצא נקי מנכסיו, נפשו עליו תאבל ותכבד ונפשו מרה לו. וכן על צרות רעות ורבות כאבו נצח, ויגון בלבבו יומם. ויותר מהמה ראוי שיצטער ויאנח מי שהמרה את השם יתברך, והשחית והתעיב עלילה לפניו, ולא זכר יוצרו אשר בראו יש מאין, וחסד עשה עמו, וידו תנחהו בכל עת, ונפשו בכל רגע, ואיך מלאו לבו להכעיס לפניו? ואיך טח מראות עיני החוטא מהשכיל לבבו? והמשכיל אשר נפקחו עיניו, יוחקו הדברים האלה בלבבו ויבואו חדרי רוחו. יג ומדרגות התשובה ומעלותיה לפי גודל המרירות ועוצם היגון...

10. ויקרא פרשת אחרי מות פרק טז

(ל) פי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני יקוק תטהרו:

11. יחזקאל פרק לו

(כה) ונרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם ומפל גלוליכם וטהר אתכם:

12. איכה פרק ג

(לט) מה יתאוונן אדם ה' גבר על חטאו תטאיו:

(מ) נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד יקוק:

13. רמב"ם הלכות תשובה פרק ז

הלכה ו

...אמש היה זה שנאווי לפני המקום משוקץ ומרוחק ותועבה...

הלכה ז

...אמש היה זה מובדל מה' אלהי ישראל... צועק ואינו נענה... ועושה מצות וטורפין אותן בפניו...

14. תהלים פרק קלט

(ז) אנה אלה מרוחה ונה מפניה אכרח:

(ח) אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך:

(ט) אשא כנפי שחר אשכנה בארצות ים:

(י) גם שם ידה תנחני ותאחזני מינה:

15. ספר חסידים (מרגליות) סימן קסז

מי שבא על אשת איש אם בא לשאול האריך יעשה תשובה או אם בא על אותם שחייב כרת במס' חגיגה משים חילוק מתי מעוות לא יוכל לתקן מתי יועיל תשובה ומאותן שמועיל להם תשובה ואמרו חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן הרי יש לו לעשות תשובה דבר השקול למלקות או לכרת. וכך היתה התשובה אם בימות החורף הוא כשבא הקרח בנהר אם רצה ישבר הקרח וישב במים עד פיו או עד חוטמו כפי שעה שדבר עמה על העבירה עד שעת גמר העבירה וכן יעשה תדיר כל זמן שיש קרח ובימות החמה ישב בחפירה שנמלים שם ויסתום פיו או בכלי ששם הנמלים ויהא לו אח"כ כלי מים שירחוץ בו. ואם העת באותן הימים שאין קור וחום יתענה ורק לחם מים יאכל בערב... (ולמה במים אמרו במדרש ק"ל שנים היה אדם הראשון יושב במים עד חוטמו להתכפר על שחטא בעץ הדעת שנגזר גזירה על כל הדורות). ואם עוד גופו נתחמם בעבירה יתקור ויתענה עד שיוכל לישב במים בעת קרח או כשיש נמלים ודבורים בעת החמה [ישב] עם הנמלים ויקשור פיו בבגד וגם נחיריו פן יכנסו בו. ואם עבר על חייבי כריתות וילדה או בא על אשת איש בלא אונס או על אשת כהן אפי' באונס הרי אסרה על בעלה. או אם ילדה והוליד ממזר זה היה מעשה והורו לו ועשה בנמלים ביום ובלילה ה' שוכב על הארץ בימות החמה כדי שיעלו פרעושים עליו ונקל זה בעיניו והלך ערום במקום כורת דבורים ועקצו בו עד שה' נפוח וכשנתרפא הלך עוד שם כך עשה פעמים רבות כמה שכתבנו...

16. שו"ת מהר"י ווייל סימן יב

המקום יהא בעזרך אהובי מהר"ר זעליקמן שיחי'. על דשאלנא על האשה המנאפת תחת אישה. גדול כים שברה, מי ירפא לה: אם באנו לדקדק אחריה, לא תהא מספקת לעשות תשובה שלימה על כל פשעיה. אפילו לא עבדה אלא חדא זימנא, היה דינ' לקבל יסורין כמ"ש אבותינו. ואפשר שלא יהא לה כח לקבל יסורין קשים ולשוב בתשובה שלימה, כיון שהיא ילדה ורך /ורכה/ בשנים... וחוזרני על דברי הראשונים, שאין אנו יכולים להכביד עליה בייסורין כדינה מטעמים הידועים, כי גדול עונה משוא. שתיים רעות עשתה: זנתה תחת בעלה בנדוטה והולידה ממזר. ואי לא זינתה אלא פעם אחת אפי' שלא בנידוטה, אפי' שלא הולידה ממזר, היה דינה לישב בקרח ושלג בכל יום, ובימות החמה לפני זבובים כו' כמו שכתב רבי אלעזר בעל הרוקח ורבי יודא חסיד. ועל ששימשה בנידוטה היה לה להתענות לכל הפחות מ' יום, אפי' לא עברה רק פעם אחת. וכתב הרמב"ן: הבא על נדה צריך להתענות שס"ה ימים, לבד שאר יסורין שכתבו, ואם באנו לדון על כל עבירה ועבירה, אין אנו מספיקין. והנה אכתוב לך דעתי דקלישא: כיון שהדבר מפורסם לכל, יש לה לפרט פשעיה ברבים, כדכתיב: מכסה פשעיו לא יצלה, ובפרק יום הכפורים אמר רב יודא: זה חטא הידוע. ויש לה לילך בבית הכנסת הנשים, ותתודה בפני כל הנשים ותאמר: אמנם אנכי חטאתי להשם ית' וכזאת עשיתי בושתי וגם נכלמתי, והנני שב /שבה/ בתשובה שלימה ובלשון אשכנ"ז. וכן תעשה בב' קהילות או בג' כגון באולמ"א, באוישפור"ק, בפנהיי"ם במקום שקלקלה. ותסיר כל עדייה מעליה, ולא תתקשט בשום תכשיט, ותתלבש בשחורים כאבילה, ולא תתכסה בצעיף אלא בחתיכת סדין בלוי וסחוב, וסרבלה יהא מונח על ראשה כאבילה, ולא תחגור רק בחבל המצרי, כדאשכחן גבי סוטה. ובבית הכנסת תהא יושבת כאבילה, רחוק משאר הנשים. לא תהא שוכבת על מצע, רק על דף או על הארץ, רק כסת יהא תחת ראשה. ויש לה להתוודות בבכי ואנחה, ולפרט חטאה /שלוש/ שלשה פעמים בכל יום, פעם אחת אחר כל תפלה. כל זה יש לה להתנהג שנה תמימה לכל הפחות. ויש לה להתענות שס"ה ימים רצופים, ואין לה לאכול בשר ולא לשתות יין כל ימי תעניתה. ובתוך אותן שס"ה ימים ובשבתות ובימים טובים ובר"ח וביומי ניסן אין לה להתענות. ומ"מ בתוך אותן ימים אין לה לשתות יין ולא לאכול בשר, רק בשבתות וביו"ט תאכל מעט בשר ותשתה מעט יין. ובתוך אותן שס"ה ימים לא תחוף ראשה רק פ"א בחודש, ולא תרחץ רק לפני י"ט מעט. ובתוך ימי החורף תשב ערומה כנגד רביע משעה בתוך מים קרים או בתוך השלג, ב' פעמים בכל שבוע בשני ובחמישי. ובקיץ יש לה לישב ערומה ככה"ג לפני הזבובים או הדבורים או הפרעושים. ובתוך עשרת ימי תשובה יש לה להתענות ג' ימים וג' לילות רצופין, וכן לאחר י' בטבת, וכן בין י"ז בתמוז לט' באב. ובתוך שס"ה ימים צריכה היא להתרחק מן האנשים, שלא לדבר עמהם רק לצורך גדול, ושלא לראות באיש או בבגדיו. ולאחר שס"ה ימים יש לה להתענות ב' שנים או ג' שני וחמישי, ואין לה לאכול בשר ולשתות יין בליל אחר תעניתה. וצריכה היא להתרחק מן האנשים כפי יכולתה כל ימיה, וצריכה היא להתוודות כל יום ויום לאחר שס"ה ימים שתי שנים או ג', ותמעט עדייה ותכשיטיה כפי יכולתה כל ימיה. וכל ימיה תבא בתשובה וביסורים כפי יכולתה, עכ"ל.

17. חיי אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל קמד

סעיף כ

אחרי זה ילך לבית הכנסת באימה ורעדה. והמנהג בקהלתנו בכל בתי מדרשים להוציא ספר תורה מהיכל כמו שכתוב בכתבי האר"י ז"ל, וכבר נדפס בחמדת הימים התפלה שסידר. ואמנם לא כל אדם מבין הדברים רק מי שבא בסוד ה'. ומי שאינו יודע, הוא לו כדברי ספר החתום. ולכן העתקתי מספרים קדמונים תפלה בלשון קל... רבון העולמים אב הרחמים והסליחות... ועתה אלהי לא שמעתי לקולך והלכתי בעצת יצר הרע ובדרכי לבי ומאסתי בטוב ובחרתי ברע. ולא די לי שלא קדשתי את איברי אלא טמאתי אותם... מששתי את כל איברי ומצאתי אותם בעלי מומין מכף רגלי ועד ראשי אין בי מתום. ועתה ה' אלהי גלוי וידוע לפניך שלא נתכוונתי בכל החטאים והעוונות להכעיס אותך ולמרוד כנגדך אך הלכתי בעצת יצרי הרע אשר תמיד בכל יום פורש רשת לרגלי ללכדני ואני עני ואביון תולעת ולא איש כשל כחי לעמוד כנגדו...

18. סוף נוסח הסליחות

רחמנא דעני לעניי ענינן, רחמנא דעני לתבירי ליבא ענינן, רחמנא דעני למכיכי רוחא ענינן...

19. ויקרא פרשת אחרי מות פרק טז

(כט) וְהִיְתָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בְּחֻדְשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּעֶשְׂרֵי הַחֹדֶשׁ תַּעֲנֹוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם וְכָל מְלֶאכֶה לֹא תַעֲשׂוּ הָאֶזְרָח וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם:
(ל) פִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְקֹוֹק תִּטְהָרוּ:
(לא) שַׁבַּת שְׁבַתוֹן הִיא לָכֶם וְעַנִּיתֶם אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם:

20. רמב"ם הלכות תשובה פרק ב

הלכה ז

יום הכפורים הוא זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים והוא קץ מחילה וסליחה לישראל, לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתודות ביום הכפורים...

21. ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער ב

יד... ספר ומצות עשה מן התורה להעיר אדם את רוחו לחזור בתשובה ביום הכפורים, שנאמר (ויקרא טז, ל): "מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו", על כן הזהירנו הכתוב שנטהר לפני ה' בתשובתנו והוא יכפר עלינו ביום הזה לטהר אותנו.

22. ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער ד

יז... כי מה שנאמר "לפני ה' תטהרו" מצות עשה על התשובה, שנחפש דרכינו ונחקורה ונשובה אל ה' ביום הכפורים. ואף על פי שנתחייבנו על זה בכל עת - החיוב נוסף ביום הכפורים...

23. תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף יט עמוד א

משנה. הקובר את מתו שלשה ימים קודם לרגל - בטלה הימנו גזרת שבעה, שמונה - בטלו הימנו גזרת שלשים. מפני שאמרו: שבת עולה ואינה מפסקת. רגלים - מפסיקין ואינן עולין. רבי אליעזר אומר: משחרב בית המקדש עצרת כשבת. רבן גמליאל אומר: ראש השנה ויום הכפורים כרגלים. וחכמים אומרים: לא כדברי זה ולא כדברי זה, אלא: עצרת - כרגלים, ראש השנה ויום הכפורים - כשבת.

24. רש"י מסכת מועד קטן דף יט עמוד א

הקובר מתו שלשה ימים קודם הרגל - הואיל ועיקר אבילות אינו אלא שלשה ימים.

בטלה ממנו גזרת שבעה - דלאחר הרגל אינו צריך למנות יותר.

שמונה ימים - קודם הרגל - בטלה ממנו גזרת שלשים, דהואיל והתחיל יום אחד מן השלשים - אינו צריך לשמור כלום לאחר הרגל דין שלשים, אלא מותר לאלתר בתכבוסת, בגיהוץ ותספורת.

שבת עולה - אירע שבת בימי אבלו - עולה למנין שבעה.

ואינה מפסקת - דלאחר שבת צריך להשלים שבעה ימי אבילות, עם השבת.

והרגלים מפסיקין - דכי קבר מתו שלשה ימים קודם הרגל - מפסיק האבילות לגמרי, ולאחר הרגל אין משלים כלום.

ואין עולין - דכי קבר מתו בתוך הרגל, דלא בטלה ממנו גזרת שבעה - אין ימי הרגל עולין למנין שבעה ימי אבילות, אלא לאחר הרגל צריך לישב שבעה ימי אבילות - זו היא סברתי, אבל בהעתק מצאתי: ואין עולין - דכי קבר את מתו שני ימים לפני הרגל דלא בטלה ממנו גזרת שבעה - אין ימי

הרגל עולין למנין שבעה ימי אבלו, אלא לאחר הרגל צריך לישב חמשה ימי אבילות להשלים לשני ימים שנהג לפני הרגל, ואני אומר כי טעות סופר הוא, דמה שנזכר שלשה ימים לפני הרגל - לאו דוקא, ואפילו שעה אחת לפני הרגל - בטלה ממנו גזרת שבעה, דהרגל מפסיק.

משחרב בית המקדש - שאין לעצרת תשלומין כל שבעה, ואינו אלא יום אחד.

כשבת - ודינו כשבת, דעולה ואינה מפסקת.

ראש השנה כשבת - הואיל ואינו אלא יום אחד.

25. רמב"ם הלכות אבל פרק י

הלכה ג

הרגלים וכן ראש השנה ויום הכפורים אין דבר מדברי אבילות נוהג בהן, וכל הקובר את מתו אפילו שעה אחת קודם הרגל או קודם ראש השנה ויום הכפורים בטלה ממנו גזירת שבעה...

26. שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבילות סימן שצט

סעיף א

הקובר מתו קודם הרגל, בענין שחל עליו אבילות, ונהג בו אפילו שעה אחת קודם הרגל, מפסיק האבלות ומבטל ממנו גזרת שבעה...
סעיף ו
ראש השנה ויום הכפורים חשובים כרגלים לבטל האבלות.

27. דברים פרשת ראה פרק טז

(יד) וְשִׁמְחֶתָּ בְּחֶגְגְּךָ אֶתְּהָ וּבִנְךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְעַמְּךָ וְהַלְוֵי וְהַגֵּר וְהַיְתוּם וְהָאֵלְמָנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ:

28. תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף יד עמוד ב

אבל אינו נוהג אבילותו ברגל, שנאמר ושמחת בחגך. אי אבילות דמעיקרא הוא - אתי עשה דרבים, ודחי עשה דיחיד. ואי אבילות דהשתא הוא - לא אתי עשה דיחיד ודחי עשה דרבים.

29. רש"י מסכת מועד קטן דף יד עמוד ב

אתי עשה דרבים - ושמחת.

ודחי עשה דיחיד - אבל, דכתיב (ירמיהו ו) אבל יחיד עשי לך.

דהשתא - שאירעו במועד.

30. ירמיהו פרק ו

(כו) בת עמי חגרי שק וְהִתְפַּלְשִׁי בְּאָפֶר אֶבֶל יָחִיד עֲשֵׂי לְךָ מִסָּפַד תִּמְרוּרִים כִּי פִתְּאֵם יָבֹא הַשָּׂדֶד עָלֵינוּ:

31. שולחן ערוך אורח חיים הלכות חול המועד סימן תקמח

סעיף ז

מת לו מת קודם הרגל ונהג אבילות, אפי' שעה אחת, לפני הרגל, בטלה ממנו גזירת שבעה...

סעיף יא

ר"ה ויוה"כ חשיבי כרגלים לבטל האבילות.

32. במדבר פרשת פינחס פרק כט

(לט) אֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לִיקְנוֹק בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבַד מִגְּדֻרֵיכֶם וּנְדָבְתֵיכֶם לְעֵלְתֵיכֶם וּלְמַנְחֹתֵיכֶם וּלְנִסְכֵיכֶם וּלְשִׁלְמֵיכֶם:

33. תלמוד בבלי מסכת שבועות דף י עמוד א

אלא אמר ר' יונה, אמר קרא: אלה תעשו לה' במועדיכ', הוקשו כל המועדי' כולן זה לזה.

34. רא"ש מסכת ראש השנה פרק ד

סימן יד

... וגם רבינו שמואל בר רבי חפני כתב שמנהג בשתי ישיבות שאם חל ראש השנה בשבת אומרים מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון את יום הזכרון הזה זכרון תרועה מקרא קודש. ואם חל להיות בחול אומרים יום תרועה מקרא קודש. וכן כתב רב פלוני גאון ותתן לנו באהבה מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון. ורב האי כתב אין מנהג לומר חגים וזמנים לששון וכן המנהג פשוט בזמן הזה בכל המקומות...

35. טור אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקפב

... ורא"א ותתן לנו ה' אלהינו באהבה מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון לא בר"ה ולא ביה"כ אבל רב שר שלום כתב אומר בב' ישיבות בר"ה וביה"כ בין בתפלה בין בקדושה מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון את יום הזכרון הזה שהרי כתיב אלה מועדי ה' בריש ענינא ובסוף ענינא וידבר משה את מועדי ה' וקאי אכל ענינא אפסח עצרת ר"ה ויה"כ סוכה ושמיני עצרת כולהו איתקוש להדדי לקרותו מועדי ה' מקראי קודש וכ"כ רב פלוני גאון זצ"ל ותתן לנו ה' אלהינו באהבה מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון את יום הזכרון הזה וכ"כ רב שמואל בן חפני מנהג ב' ישיבות לאומרו וכתב עוד שאם חל ר"ה בחול אומר יום תרועה מקרא קודש ואם חל בשבת אומר זכרון תרועה מקרא קודש וכן נוהגין באשכנז (יב) וכתב רב האי שאין מנהג לומר מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון אלא את יום הזכרון הזה זכרון תרועה וכן פשט המנהג...

36. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקפב

סעיף ח

אינו אומר: מועדים לשמחה, חגים וזמנים לששון...

37. משנה ברורה סימן תקפב

(כא) אינו אומר מועדים לשמחה וכו' - ר"ל דלא כאיזו דיעות שהזכרו בטור דס"ל שיש לאומרם:

38. מסכתות קטנות מסכת סופרים פרק יט

הלכה ו

ביום הכפורים אין מזכירין בו ביום טוב, שאין יום טוב ביום צום, אלא אומר ביום מקרא קודש הזה, ביום צום העשור הזה, ביום מחילת העון הזה; וחזתם מוחל וסולח לעונותינו ולעונות עמו ישראל ברחמים ומכפר על פשעיהם מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום צום הכפורים והזמנים ומקרא קודש. ואין מזכירין בו לא מועד ולא שמחה, שאין שמחה בלא אכילה.

39. ספר יראים סימן רכז [דפוס ישן - קכז]

... וכתוב ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך. שמחה בחג המצות וראש השנה לא כתיב מנלן מהיקש דר' יונה בשבועות פ"א [י' א'] אלה תעשו לה' במועדיכם א"ר יונה הוקשו כל המועדות זה לזה ויום הכפורים אע"פ שהוא בכלל המועדים אינו בכלל שמחה דהא כתיב ביה ועניתם את נפשותיכם...

40. רמב"ם הלכות תעניות פרק א

הלכה יד

כל השרוי בתענית, בין שהיה מתענה על צרתו או על חלומו בין שהיה מתענה עם הצבור על צרתם, הרי זה לא ינהוג עידונין בעצמו ולא יקל ראשו ולא יהיה שמח וטוב לב אלא דואג ואונן כענין שנאמר +איכה ג'+ מה יתאוונן אדם חי גבר על חטאיו...

41. רמב"ם הלכות יום טוב פרק ו

הלכה יז

שבעת ימי הפסח ושמונת ימי החג עם שאר ימים טובים כולם אסורים בהספד ותענית, וחייב אדם להיות בהן שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובני ביתו וכל הנלוים עליו שנאמר +דברים ט"ז+ ושמחת בחגך וגו', אף על פי שהשמחה האמורה כאן היא קרבן שלמים כמו שאנו מבארין בהלכות חגיגה יש בכלל אותה שמחה לשמוח הוא ובניו ובניו ביתו כל אחד ואחד כראוי לו.

הלכה יח

כיצד הקטנים נותן להם קליות ואגוזים ומגדנות, והנשים קונה להן בגדים ותכשיטין נאים כפי ממונו, והאנשים אוכלין בשר ושותין יין שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין, וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל +דברים ט"ז+ לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האמללים...

42. תלמוד בבלי מסכת עירובין דף מ עמוד ב

אמר רבה: כי הוינא בי רב הונא איבעיא לן: מהו לומר זמן בראש השנה וביום הכפורים? כיון דזמן לזמן אתי - אמרינן, או דילמא: כיון דלא איקרו רגלים - לא אמרינן? לא הוה בידיה... והלכתא: אומר זמן בראש השנה וביום הכפורים.

43. רבינו יהונתן מלוניל על הרי"ף מסכת עירובין (לפי דפי הרי"ף) דף י עמוד ב

אקרא חדתא אמינא זמן. כשאני רואה דלעת משנה לשנה כשהן מתחדשים אמינא זמן כ"ש בשמחת יו"ט של ר"ה ויוה"כ:

44. ספר כלבו סימן ס

... ואסור להתענות בחולו של מועד... וכל אדם שמתענה מחמת תשובה וחסידות תעניתו לו תענוג ומותר...

45. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקצז

סעיף א

אוכלים ושותים ושמחים, ואין מתענין בר"ה...

46. אליה רבה סימן תקצז

(ד) ... אבל בכלבו דף ס"ו ע"ב [ס"א ס כד ע"ג] דמתענה מחמת תשובה וחסידות נמי תענוג...

47. בית יוסף אורח חיים סימן רפח

[ב] ... כתב הכל בו סימן נ"ח (יז ע"ד) אפשר לומר דדוקא להתענות מחמת עסקיו או מחמת יאוש שמחת יום טוב הוא שאסור אבל המתענה מחמת תשובה וחסידות תעניתו לו תענוג ומותר...

48. תלמוד בבלי מסכת ערכין דף י עמוד א - עמוד ב

דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק, שמונה עשר ימים שהיחיד גומר בהן את ההלל: שמונה ימי החג, ושמונה ימי חנוכה, ויום טוב הראשון של פסח, ויום טוב (הראשון) של עצרת; ובגולה עשרים ואחד: תשעה ימי החג, ושמונה ימי חנוכה, ושני ימים טובים של פסח, ושני ימים טובים של עצרת...

... ראש השנה ויום הכיפורים דאיקרו מועד ואיקדוש בעשיית מלאכה לימא! משום דר' אבהו, דאמר רבי אבהו, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבש"ע, מפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בר"ה וביום הכפורים? אמר להן: אפשר, מלך יושב על כסא הדין וספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו וישראל אומרים שירה לפני?

49. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ג

הלכה ו

... אבל ראש השנה ויום הכפורים אין בהן הלל לפי שהן ימי תשובה ויראה ופחד לא ימי שמחה יתירה...

50. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקפד

סעיף א

אין אומרים הלל בראש השנה ויום הכפורים...

51. ט"ז אורח חיים סימן תקפד

(א) א"א הלל וכו'. לפי שספרי החיים והמתים פתוחים ואיך יאמר שירה ואע"ג שאנו בטוחים שנצא זכאים בדין מ"מ צ"ל ירא וחרד מאימת הדין ועי"כ נזכה לזכות:

52. משנה ברורה סימן תקפד

(א) אין אומרים הלל וכו' - לפי שספרי החיים והמתים פתוחים ואיך יאמר שירה ואע"ג שאנו בטוחים שנצא זכאים בדין מ"מ צ"ל ירא וחרד מאימת הדין ועי"כ נזכר לזכות:

53. תלמוד בבלי מסכת תענית דף כו עמוד א

/משנה/. בשלשה פרקים בשנה כהנים נושאים את כפיהן ארבע פעמים ביום: בשחרית, במוסף, במנחה, ובנעילת שערים בתעניות ובמעמדות, וביום הכפורים...

54. רש"י מסכת תענית דף כו עמוד א

בשלשה פרקים במוסף - מפרש בגמרא.

נעילת שערים - מפורש בברכות ירושלמי בפרק תפלת השחר אימתי נעילה: יש אומרים נעילת שערי מקדש, ויש אומרים נעילת שערי שמים, שנועלים אותן לעת ערב בגמר תפלה, ונוהגין היו להתפלל תפלת נעילה בכל תעניתם, כדרך שמתפללין ביום הכפורים.

55. שולחן ערוך אורח חיים הלכות נשיאת כפים ונפילת אפים סימן קכח

סעיף מד

...הגה: ... נהגו בכל מדינות אלו שאין נושאים כפים אלא בי"ט, משום שאז שרויים בשמחת יו"ט, וטוב לב הוא יברך; מה שאין כן בשאר ימים, אפי' בשבתות השנה, שטרודים בהרהורים על מחייתם ועל ביטול מלאכתם; ואפי' בי"ט, אין נושאים כפים אלא בתפלת מוסף, שיוצאים אז מבהכ"נ וישמחו בשמחת יו"ט (דברי עצמו)...

56. משנה ברורה סימן קכח

(קסו) שרוים בשמחת יו"ט - וביוה"כ ג"כ נושאין כפים שיש בו שמחת מחילה וסליחה:

57. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש חודש סימן תכו

סעיף ב

אין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת כשהוא מבושם ובגדיו נאים. הגה: ... ובמוצאי יוה"כ מקדשין אותה, דאז שורין בשמחה אבל לא במוצאי ט"ב או שאר תענית, (ד"ע)...

58. משנה ברורה סימן תכו

(ט) קודם יוה"כ - דג"כ מאויימין מכח הדין ואין שרויין בשמחה ועיין בבה"ל:

(י) אבל לא במוצאי וכו' - דאין שרויין בשמחה...

59. תניא איגרת התשובה פרק יא

ואמנם להיות בלבו ההכנעה היא בחי' תשובה תתאה כנ"ל וגם השמחה בה' שתיהן ביחד. כבר מילתא אמורה בלק"א ס"פ ל"ד. כמ"ש בזוה"ק חדוה תקיעא בלבאי מסטרא דא וכו' ובצירוף עוד האמונה והבטחון להיות נכון לבו בטוח בה' כי חפץ חסד הוא וחנון ורחום ורב לסלוח תיכף ומיד שמבקש מחילה וסליחה מאתו ית' (כרוב רחמיך מזה פשעי כבסני טהרני וכל עוונותי מזה וכו') בלי שום ספק וס"ס בעולם. וכמו שאנו מברכין בכל תפלת י"ח תיכף שמבקשים סלח לנו כו' ברוך אתה ה' חנון המרבה לסלוח והרי ספק ברכות להקל משום חשש ברכה לבטלה אלא אין כאן שום ספק כלל מאחר שבקשנו סלח לנו מחל לנו. ואילו לא היינו חוזרים וחוטאים היינו נגאלין מיד כמו שאנו מברכין בא"י גואל ישראל...

60. ר' צדוק הכהן מלובלין - צדקת הצדיק אות קכט

... והעצה נגדו הוא השמחה והבטיחות בלב שבדאי השם יתברך ברוב רחמיו וחסדיו יקבלו בתשובה שלימה לפניו. ותוכו רצוף המרירות הגדול על חטאו שזו ממש דוגמת תקיעה שברים תרועה תקיעה שעושין בראש השנה כידוע דהתקיעות הם לשמחה ושברים תרועה היינו גנוחי גנח וילולי ייליל כמו שאמרו ז"ל (ראש השנה ל"ג ב), ועל ידי זה מתערבב השטן: ולכך נאמר (תהלים נ"א א') מזמור לדוד בבוא אליו נתן וגו' שהוא הפשוטה שלפניה בשמחה וזמרה בטוח שהשם יתברך יעננו. ובכל מזמור של בקשה שבתהלים סופו לעולם בישועה ונחמה כענין פשוטה לאחריה. וגם כי באמת בתשובה שלימה אז משיג תיכף בשעתא חדא ברגעא חדא האור והגילוי וזהו השמחה שלאחריה וכדרך שנאמר (תהלים ו' ז') בדמעתי ערשי וגו' ותיכף אחר כך כי שמע ה' קול בכי וגו' וכן בכמה מקומות...

61. תהלים פרק ו

(ז) יִגְעָתִי בְּאַנְחָתִי אֲשַׁקֶּה בְּכָל לַיְלָה מִטְתִּי בְּדַמְעָתִי עֵרְשִׁי אֲמָסָה:

(ח) עֵשְׂשָׁה מִפֶּעַס עֵינַי עֲתָקָה בְּכָל צוֹרְרָי:

(ט) סוּרוּ מִמֶּנִּי כָּל פְּעֻלֵי אָנֹן כִּי שָׁמַע יְקֹנֵק קוֹל בְּכִי:

(י) שָׁמַע יְקֹנֵק תַּחֲנָנִי יְקֹנֵק תַּפְלָתִי יִקָּח:

62. דברים פרשת כי תבוא פרק כח

(מז) תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת יְקֹנֵק אֱלֹהֶיךָ בְּשִׁמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מְרֵב כָּל:

63. רמב"ם הלכות תשובה פרק ט

הלכה א

... אלא כך הוא הכרע כל הדברים, הקב"ה נתן לנו תורה זו עץ חיים היא וכל העושה כל הכתוב בה ויודעו דעה גמורה נכונה זוכה בה לחיי העולם הבא, ולפי גודל מעשיו ורוב חכמתו הוא זוכה, והבטיחנו בתורה שאם נעשה אותה בשמחה ובטובת נפש ונהגה בחכמתה תמיד יסיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו מלעשותה כגון חולי ומלחמה ורעב וכיוצא בהן, וישפיע לנו כל הטובות המחזיקות את ידינו לעשות התורה כגון שובע ושלוש ורבויה כסף וזהב, כדי שלא נעסוק כל ימינו בדברים שהגוף צריך להן אלא נשב פנויים ללמוד בחכמה ולעשות המצוה כדי שנזכה לחיי העולם הבא, וכן הוא אומר בתורה אחר שהבטיח בטובות העולם הזה וצדקה תהיה לנו וגו'. וכן הודיענו בתורה שאם נעזוב התורה מדעת ונעסוק בהבלי הזמן כענין שנאמר וישמן ישורון ויבעט, שדיין האמת יסיר מן העוזבים כל טובות העולם הזה שהן חזקו ידיהם לבעוט ומביא עליהם כל הרעות המונעים אותן מלקנות העולם הבא כדי שיאבדו ברשעם, הוא שכתוב בתורה תחת אשר לא עבדת את ה' וגו', ועבדת את אויביך אשר ישלחנו ה' בך,

נמצא פירוש כל אותן הברכות והקללות על דרך זו, כלומר אם עבדתם את ה' בשמחה ושמרתם דרכו משפיע לכם הברכות האלו ומרחיק הקללות מכם עד שתהיו פנויים להתחכם בתורה ולעסוק בה כדי שתזכו לחיי העולם הבא וייתב לך לעולם שכולו טוב ותאריך ימים לעולם שכולו ארוך ונמצאתם זוכין לשני העולמות, לחיים טובים בעולם הזה המביאים לחיי העולם הבא...

64. רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ח

הלכה טו

השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בהן, עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר +דברים כ"ח+ תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב...

65. רבינו בחיי דברים פרשת כי תבוא פרק כח

(מז) תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה. יאשימנו הכתוב בעבדו השי"ת ולא היתה העבודה בשמחה, לפי שחייב האדם על השמחה בהתעסקו במצות, והשמחה במעשה המצוה מצוה בפני עצמה, מלבד השכר שיש לו על המצוה יש לו שכר על השמחה, ועל כן יעניש בכאן למי שעובד עבודת המצוה כשלא עשאה בשמחה, ולכך צריך שיעשה אדם המצות בשמחה ובכוונה שלמה...

66. ספר כד הקמח שמחה

עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה דעו כי ה' הוא אלהים הוא עשנו ולו אנחנו עמו וצאן מרעיתו (תהלים ק). אין השמחה ראויה בעוה"ז כי אם בעבודת השי"ת ולא תמצא בכל ספרי הקדש שישבח השמחה אלא בענין העבודה וההשגה בהקב"ה... שאין הרשעים שמחים בשמחת הנפש אלא כל שמחתם אינה אלא בשמחת הגוף ולכך תכלה שמחתם בכלות הגוף כשם שהנר יכלה אור בכלות השמן והפתילה. וכן הזכיר משה רבינו ע"ה (דברים כח) תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך וגו' הענישו בעבודתו כשלא היתה בשמחה: השמחה הזאת היא מצוה מן התורה נצטוה אדם עליה כי היא עבודה גמורה לשי"ת חשובה יותר מן המצוה...

67. ספר העיקרים מאמר ג פרק לג

הדבר הנותן שלמות אל המצוה כדי שיושג על ידה התכלית המכוון בה הוא השמחה, כי השמחה נותנת גמר ושלמות אל הדבר הנפעל, עד שהפעל האחד בעצמו כשיעשה בשמחה ובטוב לב יקרא מעלה, וכאשר יעשה בעצבון יקרא פחיתות... ונמצא הכתוב מיעד העונש הגדול על מי שאינו עובד השם יתברך בשמחה, אמר משה במשנה תורה תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל (דברים כ"ח מ"ז), ועבדת את אויביך וגו', תלה העונש על שלא עבד השם יתברך בשמחה לא על שלא עבד במוחלט.

וענין הכתוב יורה שפירושו כך, כי לא יתכן שיאמר שהעונש יגיע אליו על שלא עבדו בהיותו בשמחה, שאם כן יתחייב שלא יהיה האדם מחוייב לעבוד את השם יתברך כשלא יהיה בשמחה וברוב כל, ומזה יראה שקיום המצוה בשמחה נותן גמר ושלמות אל המצוה, לזה תמצא המשרר מזהיר על עבודת השם יתברך שתהיה בשמחה, אמר עבדו את ה' בשמחה בואו לפניו ברננה (תהלים ק' ב'), ולפי זה ראוי שנשאל אם עבודת השם יתברך אי אפשר שתושג על השלמות אלא אם כן היא בשמחה ובטוב לבב, ונתבאר בפרק שעבר שיעקר עבודת השם יתברך ראוי שתהיה ביראה והיראה דבר מחריד הלב ומעציב אותו, ואיך אפשר שתהיה עבודת השם יתברך מושגת בעצבון ושמחה ביחד עם היותם הפכיים.

והתר זה הספק הוא על זה הדרך, כי כל כח מכחות האדם כשיעשה פעולתו כראוי יורה זה על שלמות הכח ההוא, וכשלא יעשה פעולתו כפי מה שראוי יורה זה על חסרון הכח ההוא או על חסרון בריאותו, וכאשר הוא שלמות באדם שלא יפחד ממה שאין ראוי לפחד ממנו כן הוא שלמות אליו שיפחד ממה שראוי לפחד ממנו, ואם לא יפחד ממה שראוי שיפחד ממנו הוא חסרון אליו, כי מי שלא יפחד מהכניס ידו באש יורה זה אם על ערבוב שכלו ואם על בטול חוש ידו...

כשימצא האדם בנפשו המדרגה הזאת מן היראה ראוי שיהיה שש ושמח ביראה ההיא לפי שזוה יורה על בריאות נפשו ושלמות שכלו, ולהעיר על זה באר דוד במקום אחר כי מה שאמר עבדו את ה' בשמחה לא שתהיה העבודה בשחוק וקלות ראש ודרך הדיוטות, אבל ראוי שתהיה העבודה ביראה אמר עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה (תהלים ב' י"א), כלומר שיעקר עבודת השם יתברך ראוי שתהיה ביראה ורעדה כשתשער הנפש רוממות ה' והתנשאותו ותירא ממנו בהיותה מבחנת שפלות ערכה וגודל מעלתו, ותגיל ותשמח באותה היראה והרעדה בעבור ששערה הדבר הנורא שראוי לירא ממנו, שזוה יורה על שלמותה ובריאות שכלה, ובגילה הזאת שתשיגו תהיה עבודתכם שלמה, ועל כן אמר וגילו ברעדה להורות שהשמחה נותנת גמר ושלמות אל העבודה...

68. תניא ליקוטי אמרים פרק לד

...והנה בכל פרטי מיני שמחות הנפש הנ"ל אין מהן מניעה להיות נבזה בעיניו נמאס ולב נשבר ורוח נמוכה בשעת השמחה ממש מאחר כי היותו נבזה בעיניו וכו' הוא מצד הגוף ונפש הבהמית והיותו בשמחה הוא מצד נפש האלהית וניצוץ אלהות המלוכב בה להחיותה כנ"ל [בפ' ל"א]...

69. חיי אדם חלק א כלל סח

סעיף יג

השמחה הגדולה במצוה, ופי' האר"י ז"ל שזה שכתוב [דברים כ"ח מ"ז] תחת אשר לא עבדת כו' בשמחה ובטוב לבב מרוב כל, רצה לומר שלא שמחת בעבודה יותר מאילו מצאת רוב כל תענוגים ואבנים טובות ומרגליות...

70. אגלי טל הקדמה

...ומדי דברי זכור אזכור מה ששמעתי קצת בני אדם טועין מדרך השכל בענין לימוד תוה"ק ואמרו כי הלומד ומחדש חדושים ושמח ומתענג בלימודו אין זה לימוד התורה כ"כ לשמה כמו אם היה לומד בפשיטות שאין לו מהלימוד שום תענוג והוא רק לשם מצוה. אבל הלומד ומתענג בלימודו הרי מתערב בלימודו גם הנאת עצמו. ובאמת זה טעות מפורסם. ואדרכא כי זה היא עיקר מצות לימוד התורה להיות שש ושמח ומתענג בלימודו ואז דברי תורה נבלעין בדמו. ומאחר שנהנה מדברי תורה הוא נעשה דבוק לתורה...

71. תהלים פרק עג

(כז) פי הנה רחמיך יאבדו הצמחה פל זונה מן:

(כח) ואני קרבת אלהים לי טוב שתי באדני יקוק מחסי לספר פל מלאכותיה:

72. ספר העיקרים מאמר ד פרק יד

...ואני קרבת אלהים לי טוב, רוצה לומר כל טובי הוא היותי מתקרב אל השם ודבק בו...

73. ספר מסילת ישרים פרק א

בבאור כלל חובת האדם בעולמו

יסוד החסידות ושרש העבודה התמימה הוא שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו. והנה מה שהורונו חכמינו זכרונם לברכה הוא, שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להמצא... וכשתסתכל בדבר תראה כי השלמות האמיתי הוא רק הדביקות בו יתברך, והוא מה שהיה דוד המלך אומר (תהלים עג): ואני קרבת אלקים לי טוב...

74. חפץ חיים - נדחי ישראל פרק לד

בפרק הזה יבואר ענין התשובה

והנה לפי מה שהארכנו בחבור הזה לפני הקורא בגודל עונש העבירות ובפרט בעונש העריות ובעונש מאכלות אסורות וחלול שבת וכדומה אם חטא אדם אל יתייאש ויאמר כבר אבד סברי ותוחלתי מה' ונדחיתי מחיי העוה"ב אל יאמר אדם כן אלא ישתדל לעשות תשובה וישוב לפני בוראו ויכנע לפניו ויתחרט על עונותיו והקב"ה ימחול לו על כל עונותיו שכן מצינו באנשי גינות שעלתה רעתם לפני המקום ונחתם גזר דינם לרעה וכיון ששבו בתשובה שלמה לפני הבורא קרע גזר דינם ומחל להם כענין שנאמר וירא האלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה ומן החמס אשר בכפיהם וינחם ה' וגו' ואחז"ל באגדה כי הנה רחמיך יאבדו וגו' כלומר מי שמתרחק מן הקב"ה מעשות תשובה יאבד מן העולם ואני קרבת אלהים לי טוב שכל מי שמתקרב לאל אשרי וטוב לו...

75. תהלים פרק קמח

(יד) ויגרם קרן לעמו תהלה לכל חסידיו לבני ישראל עם קרבו הלו יה:

76. ישעיהו פרק נט

(ב) פי אם עונותיכם היו מבדלים בינכם לבין אלהיכם וחסאונותיכם הסתירו פנים מכם משמוע:

77. הושע פרק יד

(ב) שובה ישראל עד יקנך אלהיה פי כשלת בעונה:

78. ירמיהו פרק ד

(א) אם תשוב ישראל נאם יקנך אלי תשוב נאם תסיר שקווציך מפני ולא תנוד:

79. רמב"ם הלכות תשובה פרק ז

הלכה ו

גדולה תשובה שמקרב את האדם לשכינה שנאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך... ונאמר אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב, כלומר אם תחזור בתשובה בי תדבק, התשובה מקרבת את הרחוקים, אמש היה זה שנאו לפני המקום משוקץ ומרוחק ותועבה, והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד...

הלכה ז

כמה מעולה מעלת התשובה... והיום הוא מודבק בשכינה שנאמר ואתם הדבקים בה' אלהיכם, צועק ונענה מיד... ועושה מצות ומקבלין אותן בנחת ושמחה... ולא עוד אלא שמתאווים להם...

80. בית אלוקים למבי"ט שער התשובה פרק א

חקרנו על גדר התשובה ומצאנוהו נכון ושלם והיא, קריבה להשם, מריחוק החטא:

והרצון במלת קריבה הוא היות כוונת השב בתשובה להתקרב אל בוראו שנתרחק ממנו בעברו על דבריו, ולא להנצל מן העונש על מה שעבר. כי אם הכוונה היה לכך אינו מתקרב לה', כי החוטא שתיים רעות עשה, רעה לעצמו שיענישהו האל יתברך, ורעה גדולה מזו שהכעיס את בוראו במה שעבר על צויו, כי מלך ב"ו כועס ומצטער על מי שעובר על דבריו, גם כי לא יעניש אותו בהיותו בנו או אהובו, וא"כ השב בתשובה צריך לתקן את אשר עוות בשתיים הרעות, ויותר מהמה במה שהכעיס את בוראו, שירצה אותו ויתקרב אליו בתשובה, וכל עוד שלא היתה כוונתו לרצותו על מה שהכעיסו, אינה נקראת תשובה, כיון שלא שב למה שהיה קודם החטא, שלא היה כועס עליו האל ית', ואינו קרוב אליו, כי כמו שהקרבן מכפר על העבירות הידועות ובו מתקרב אליו, כמו כן התשובה שהיא מכפרת על העונות צריך שתהיה תשובה שלימה שיתקרב אליו כמו בקרבן...

81. שו"ת נודע ביהודה מהדורא קמא - אורח חיים סימן לה

...עיקר התשובה הוא עזיבת חטא וידוי דברים בלב נשבר חרטה בלב שלם התקרבות והתלהבות לאהוב את הבורא והיינו תשובה שישוב אל ה' וירחמהו, וישוב אל ה' היינו שידבק בו אבל שאר דברים תענית וסיגופים אינם עיקרים...

82. דברים פרשת ואתחנן פרק ד

(ד) וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בְּיִקְנֹק אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים פְּלִקִּים הַיּוֹם:

83. אור החיים דברים פרשת ואתחנן פרק ד

(ד) ואתם הדבקים וגו'. - ... אלא לצד היותכם דבוקים פירוש נתקרבתם בתשובה ונדבקתם בה' בזה אתם חיים...

84. ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער א

ט והנה מדרגות רבות לתשובה, ולפי המדרגות יתקרב האדם אל הקדוש ברוך הוא...

85. תלמוד בבלי מסכת יומא דף פו עמוד א

אמר רבי לוי: גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, שנאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך.

86. נתיבות עולם נתיב התשובה פרק ב

... וזה שאמר גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד כי משם התחלת ההויה מן האדם, וכבר אמרנו כי התשובה הוא שחזור אל התחלתו והתחלת האדם מן תחת כסא כי משם הנשמה חצובה...

87. ישעיהו פרק ו

(י) הִשְׁמֹן לֵב הַעֵם הַזֶּה וְאַזְנֵי הַכֹּהֵן וְעֵינָיו הַשֹּׁעַ פֶּן יִרְאֶה בְּעֵינָיו וּבְאָזְנָיו יִשְׁמַע וּלְבָבוֹ יִבִּין וְנֶשְׁבַּח וְרָפָא לוֹ:

88. הושע פרק יד

(ה) אֲרָפָא מְשׁוֹכְתֶם אֲהַבֶּם נְדָכָה פִּי שָׁב אִפִּי מִמְנוֹ:

89. תהלים פרק מא

(ה) אֲנִי אֲמַרְתִּי יִקְנֹק חַנְּנִי רַפְּאֵה נַפְשִׁי כִּי חָטָאתִי לָךְ:

90. ספר כד הקמח ראש השנה [א]

...התשובה יש לה מדרגות רבות ולפי המדרגות יתקרב האיש השב אל בוראו יתברך, לפי ההכנעה שיכניע אדם אל יצרו ולפי הבשת שיתבייש על עוונותיו מן האדון יתברך שהמרה את דבריו ולפי היסורין והתעניות שסבל ושקבל על עצמו תהיה קרבתו אצל השי"ת, כי ראוי לכל בעל תשובה שישקול מעשיו כפי ההנאה אשר נהנה מן העבירות... מצינו שהתשובה נקראת רפואה הוא שכתוב (ישעיה ו) ושב ורפא לו (הושע יד) ארפא משובתם אוהבם נדבה כי שב אפי ממנו. (תהלים מא) רפאה נפשי כי חטאתי לך (ישעיה נז) דרכיו ראיתי וארפאהו. ולמה נקראת רפואה לפי שהעון הוא חולי הנפש ועל זה אמר (שם לג) ובל יאמר שכן חליתי וגו', כי כשם שהגוף יש לו בריאות וחולי כן הנפש יש לה בריאות וחולי. בריאותה המעשים הטובים וחליה הוא הפכה. וכשם שהגוף החולה מניח המאכלים הטובים ואוכל העפר והפחם ושאר דברים שאינן ראויין לאכילה כן הנפש החולה תרחיק ותמאס המדות הטובות ותבחר המדות הרעות והמעשים שאינן ראויים לעשותם. וכשם שחלי הגוף אינו מתרפא כי אם בהפכו כן חלי הנפש החוטאת אינו מתרפא אלא בהפכו, כלומר שיהיה לו צער בתשובה כנגד מה שנהנה מן החטא...

91. תהלים פרק לד

(יט) קָרוֹב יִקְנֹק לְנִשְׁבָּרֵי לֵב וְאֵת דְּפָאֵי רוּחַ יוֹשִׁיעַ:

92. תהלים פרק נא

(יט) זָבַחַי אֱלֹהִים רוּחַ נְשִׁבָרָה לֵב נְשִׁבָר וְנִדְבָה אֱלֹהִים לֹא תִבְנֶה:

93. תהלים פרק קמז

(ג) הֲרַפָּא לְשִׁבּוּרֵי לֵב וּמְחַבֵּשׁ לְעַצְבוֹתָם:

94. משנה מסכת אבות פרק ד

משנה יז

הוא היה אומר יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה:

95. תהלים פרק ב

(יא) עֲבָדוּ אֵת יְקִנֹּק בְּיַרְאָה וְגִילוּ בְּרַעְדָּה:

96. תהלים פרק ק

(ב) עֲבָדוּ אֵת יְקִנֹּק בְּשִׁמְחָה בְּאוֹ לִפְנֵי בְּרַנְנָה:

97. מדרש תהלים (שוחר טוב) מזמור ק

[ג] [ק, ב] עבדו את ה' בשמחה. כתוב אחד אומר עבדו את ה' ביראה. וכתוב אחד אומר עבדו את ה' בשמחה. אם ביראה היאך בשמחה ואם בשמחה היאך ביראה. אמר ר' אייבו כשאתה עומד להתפלל יהא לך שמח עליך שאתה עובד לאלהים שאין כמוהו בעולם...

98. תפילת נעילה של יום הכפורים

...אתה נותן יד לפושעים וימינך פשוטה לקבל שבים, ותלמדנו ה' אלהינו להתודות לפניך על כל עונותינו למען נחזל מעשק ידינו ותקבלנו בתשובה שלמה לפניך כאשר וכניחוים, למען דבריך אשר אמרת. אין קץ לאשי חובותינו ואין מספר לניחוים אשמותנו. ואתה יודע שאחריתנו רמה ותולעה לפיכך הרבית סליחתנו. מה אנו מה חיינו, מה חסדנו מה צדקנו, מה ישועתנו, מה חכנו, מה גבורתנו. מה נאמר לפניך ה' אלהינו ואלהי אבותנו, הלא כל הגבורים כאין לפניך, ואנשי השם כלא היו, וחכמים כבלי מדע, ונבונים כבלי השכל. כי רב מעשיהם תהו וימי חייהם הבל לפניך, ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל. אתה הבדלת אנוש מראש ותכיריהו לעמוד לפניך. כי מי יאמר לך מה תפעל ואם יצדק מה יתן לך, ותתן לנו ה' אלהינו באהבה את יום הכפורים הזה, קץ ומחילה וסליחה על כל עונותינו. למען נחזל מעשק ידינו ונשוב אליך לעשות חקי רצונך בלבב שלם...

99. שיר השירים פרק א

(ד) מְשַׁכְנֵי אֶחָרֶיהָ נְרִיצָה חֲבִיאֲנִי הַמֶּלֶךְ תַּדְרִיּוּ נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בָּהּ נִזְפִּירָה דְדִיךְ מִיָּנִי מִיִּשְׁרָיִם אֶהְבֹּדָה: